

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΝΕΟΛΑΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΜΕΣΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΕΝΙΑΙΑ ΓΡΑΠΤΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ Α΄ ΤΕΤΡΑΜΗΝΟΥ 2022-23
Β΄ ΤΑΞΗΣ ΛΥΚΕΙΟΥ

24 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 2023

ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΕΜΒΑΘΥΝΣΗΣ Β΄ ΛΥΚΕΙΟΥ
(Α΄ ΣΕΙΡΑ)

ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ: Β074

ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΓΡΑΠΤΗΣ ΕΞΕΤΑΣΗΣ
ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ ΕΜΒΑΘΥΝΣΗΣ Β΄ ΛΥΚΕΙΟΥ: 90 λεπτά

ΤΟ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΟ ΔΟΚΙΜΙΟ ΑΠΟΤΕΛΕΙΤΑΙ ΑΠΟ ΠΕΝΤΕ (5) ΣΕΛΙΔΕΣ

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. Στο εξώφυλλο του τετραδίου απαντήσεων να συμπληρώσετε όλα τα κενά με τα στοιχεία που ζητούνται.
2. **Να απαντήσετε ΟΛΑ τα ερωτήματα.**
3. **Να μην αντιγράψετε τα θέματα** στο τετράδιο απαντήσεων.
4. Να μη γράψετε πουθενά στις απαντήσεις σας το όνομά σας.
5. Να απαντήσετε στο τετράδιό σας σε όλα τα θέματα **μόνο με μπλε πένα ανεξίτηλης μελάνης**. Μολύβι επιτρέπεται, μόνο αν το ζητάει η εκφώνηση, και μόνο για σχήματα, πίνακες, διαγράμματα κλπ.
6. Απαγορεύεται η χρήση διορθωτικού υγρού ή διορθωτικής ταινίας.

Διονύσιος Σολωμός, «Ο Κρητικός» (απόσπασμα)

4 [21.]

Εκοίταξε τ' αστέρια, κι εκείνα αναγαλλιάσαν,
 και την αχτινοβόλησαν και δεν την εσκεπάσαν·
 κι από το πέλαο, που πατεί χωρίς να το σουφρώνει,
 κυπαρισσένιο ανάερα τ' ανάστημα σηκώνει,
 5 κι ανεί τσ' αγκάλες μ' έρωτα και με ταπεινοσύνη,
 κι έδειξε πάσαν ομορφιά και πάσαν καλοσύνη.
 Τότε από φως μεσημερνό η νύχτα πλημμυρίζει,
 κι η χτίσις έγινε ναός που ολούθε λαμπυρίζει.
 Τέλος σ' εμέ που βρίσκομουν ομπρός της μες στα ρείθρα,
 10 καταπώς στέκει στο Βοριά η πετροκαλαμίθρα,
 όχι στην κόρη, αλλά σ' εμέ την κεφαλή της κλίνει·
 την κοίταζα ο βαριόμοιρος, μ' εκοίταζε κι εκείνη.
 Έλεγα πως την είχα ιδεί πολύν καιρόν οπίσω,
 καν σε ναό ζωγραφιστή με θαυμασμό περίσσο,
 15 κάνε την είχε ερωτικά ποιήσει ο λογισμός μου,
 καν τ' όνειρο, όταν μ' έθρεφε το γάλα της μητρός μου·
 ήτανε μνήμη παλαιή, γλυκιά κι αστοχισμένη,
 που ομπρός μου τώρα μ' όλη της τη δύναμη προβαίνει·
 σαν το νερό που το θωρεί το μάτι ν' αναβρύζει
 20 ξάφνου οχ τα βάθη του βουνού, κι ο ήλιος το στολίζει.
 Βρύση έγινε το μάτι μου κι ομπρός του δεν εθώρα,
 κι έχασα αυτό το θεϊκό πρόσωπο για πολλή ώρα,
 γιατί άκουγα τα μάτια της μέσα στα σωθικά μου,
 που ετρέμαν και δε μ' άφηναν να βγάλω τη μιλιά μου·
 25 όμως αυτοί είναι θεοί, και κατοικούν απ' όπου
 βλέπουνε μες στην άβυσσο και στην καρδιά τ' ανθρώπου,
 κι ένιωθα πως μου διάβαζε καλύτερα το νου μου
 πάρεξ αν ήθελε της πω με θλίψη του χειλιού μου:
 «Κοίτα με μες στα σωθικά, που φύτρωσαν οι πόνοι
 .....
 .....
 30 Όμως εξεχειλίσανε τα βάθη της καρδιάς μου·
 τ' αδέλφια μου τα δυνατά οι Τούρκοι μού τ' αδράξαν,
 την αδελφή μου ατίμησαν κι αμέσως την εσφάξαν,
 τον γέροντα τον κύρην μου εκάψανε το βράδι
 και την αυγή μού ρίξανε τη μάνα στο πηγάδι.
 35 Στην Κρήτη . . . . .
 Μακριά 'πό κείθ' εγιόμισα τες φούχτες μου κι εβγήκα.
 Βόηθα, Θεά, το τρυφερό κλωνάρι μόνο να 'χω·
 σε γκρεμό κρέμουμαι βαθύ, κι αυτό βαστώ μονάχο.»

Ερώτηση:

A1. α) Να εντοπίσετε τις τρεις εκδοχές με τις οποίες το ποιητικό υποκείμενο εξηγεί την εμφάνιση της φεγγαροντυμένης και να προσδιορίσετε τι έχει ανάγκη να της πει. (μον. 15)

A1. β) Να εντοπίσετε στο απόσπασμα **δύο (2)** εκφραστικά μέσα με τη χρήση των οποίων ο ποιητής παρουσιάζει τη φεγγαροντυμένη. Να εξηγήσετε τη λειτουργία τους με αναφορές στο απόσπασμα. (μον. 10)

Φιοντόρ Ντοστογιέφσκι, Έγκλημα και τιμωρία (απόσπασμα)

«Όχι Σόνια, δεν είναι αυτό», συνέχισε ξανασηκώνοντας απότομα το κεφάλι του, και σα να 'παιρναν καινούργιο πάλι δρόμο οι σκέψεις του, πράγμα που ξάφνιαζε και τον ίδιο. «Δεν είναι αυτό... Φαντάσου μάλλον... (ναι, καλύτερα να φαντασθείς αυτό) πως είμαι ένας άνθρωπος υπερευαίσθητος, ζηλιάρης, κακός, ταπεινός, εκδικητικός και... ας πούμε, με μια προδιάθεση προς την τρέλα (ας τα πω καλύτερα όλα μαζί. Έχει ήδη γίνει κουβέντα και για τρέλα – το πρόσεξα). Σου είπα τώρα δα πως δεν είχα τα μέσα να μείνω στο πανεπιστήμιο. Το ξέρεις όμως πως θα μπορούσα, ίσως, να συνεχίσω τις σπουδές μου; Η μητέρα μου έστελνε τα λεφτά που χρειαζόνταν γι' αυτό και εγώ θα μπορούσα να βγάλω, δουλεύοντας, τα λεφτά που ήθελα για να ντυθώ, να ποδεθώ και να φάω. Έβγαζα αρκετά με τα μαθήματα, πενήντα καπίκια από τον κάθε μαθητή. Κι ο Ραζουμίχιν εργάζεται. Αλλά μ' έπιασε η κακία και δεν ήθελα να δουλέψω. Ναι, ναι, κακία ήτανε – στην κυριολεξία. Φώλιασα λοιπόν στην γωνιά μου σαν αράχνη. Ήρθες στην τρώγλη μου και την είδες... Το ξέρεις, Σόνια, πως τα χαμηλά ταβάνια και οι στενοί τοίχοι σφίγγουν το μυαλό και την καρδιά του ανθρώπου; Ω! Πόσο τη μισούσα εκείνη την τρώγλη! Ωστόσο, δεν ήθελα να βγω από κει μέσα! Έμενα έτσι επίτηδες. Κλεινόμωνα μέσα ολόκληρες μέρες, δεν ήθελα ούτε να φάω ούτε να δουλέψω, τίποτα – ήμουνα όλο ξαπλωμένος. Αν μου 'φέρνε η Ναστάσια κάτι, το 'τρωγα. Αν δε μου 'φέρνε έμενα θεονήστικος όλη την ημέρα. Δεν ζήτηγα τίποτα – απ' την κακία μου. Τη νύχτα επειδή δεν είχα φως, προτιμούσα να μείνω μέσα στο σκοτάδι ξαπλωμένος, αντί να δουλέψω για ν' αγοράσω ένα κερί. Αντί να μελετάω, πούλησα τα βιβλία μου, ενώ οι σημειώσεις μου και τα τετράδιά μου είχανε πιάσει ένα δάχτυλο σκόνη. Μου άρεσε να μένω ξαπλωμένος και να βυθίζομαι σε σκέψεις. Όλο σκεφτόμωνα... Δεν είναι ανάγκη να σου πω τι ήτανε εκείνες οι περιέργες σκέψεις που άλλαζαν διαρκώς... Τότε μόνο μου πέρασε απ' το μυαλό πως... Όχι, δεν ήτανε τότε! Δεν τα λέω όπως έγιναν. Να, εκείνη την εποχή όλο αναρωτιόμωνα: «Γιατί είμαι τόσο βλάκας ώστε, ενώ ξέρω πως οι άλλοι είναι βλάκες, δεν προσπαθώ να είμαι πιο έξυπνος απ' αυτούς;». Ύστερα, Σόνια, παραδέχτηκα πως αν περιμένει κανείς ώσπου να γίνουν όλοι οι άνθρωποι έξυπνοι, θα χρειαστεί να περιμένει πάρα πολύ... Και πιο ύστερα ακόμα, κατάλαβα πως αυτό δε θα γίνει ποτέ, πως οι άνθρωποι δε θ' αλλάξουν, πως δε είναι κανενός δουλειά να τους αλλάξει και δεν αξίζει να χάνεις τον καιρό σου για κάτι τέτοιο. Ναι, έτσι είναι. Είναι νόμος φυσικός να μην αλλάξουν, Σόνια. Έτσι είναι... Και τώρα ξέρω πως όποιος είναι δυνατότερος στο μυαλό και στην ψυχή, αυτός θα είναι και ο αφέντης τους. Όποιος τολμάει πολλά, δικαιώνεται στα μάτια τους. Όποιος τους λογαριάζει λιγότερο, γίνεται νομοθέτης τους και όποιος έχει το περισσότερο θράσος, έχει και την τελευταία λέξη. Έτσι ήτανε και έτσι θα είναι πάντοτε. Μόνο οι τυφλοί δεν το βλέπουν».

Ερώτηση:

A2. α) Ένα χαρακτηριστικό των έργων του Ντοστογιέφσκι είναι η αναλυτική ψυχογράφηση των ηρώων του. Να παρουσιάσετε **πέντε (5)** στοιχεία του τρόπου ζωής του Ρασκόλνικοφ και να εξηγήσετε πώς αυτά τον οδηγούν στον παραλογισμό: «Και τώρα ξέρω πως ... έχει και την τελευταία λέξη».
(μον.15)

A2. β) Να εντοπίσετε **δύο (2)** χαρακτηριστικά του ρεαλισμού στο κείμενο του Ντοστογιέφσκι. Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με αναφορές στο απόσπασμα.

(μον.10)

ΜΕΡΟΣ Β: ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΔΙΔΑΓΜΕΝΟΥ ΜΕ ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

(50 ΜΟΝΑΔΕΣ)

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Γεώργιος Βιζυηνός, «Το αμάρτημα της μητρός μου» (απόσπασμα)

Άλλην αδελφήν δεν είχομεν παρά μόνον την Αννιώ.

Ήτον η χαϊδεμμένη της μικράς ημών οικογενείας και την ηγαπώμεν όλοι. Αλλ' απ' όλους περισσότερον την ηγάπα η μήτηρ μας. Εις την τράπεζαν την εκάθιζε πάντοτε πλησίον της και από ό,τι είχομεν έδιδε τον καλλίτερον εις εκείνην. Και ενώ ημάς μας ενέδουε χρησιμοποιούσα τα φορέματα του μακαρίτου πατρός μας, διά την Αννιώ ηγόραζε συνήθως νέα.

Ως και εις τα γράμματα δεν την εβίαζεν. Αν ήθελεν, επήγαιεν εις το σχολείον, αν δεν ήθελεν, έμενεν εις την οικίαν. Πράγμα το οποίον εις ημάς διά κανένα λόγον δεν θα επετρέπετο.

Εξαιρέσεις τοιαύται έπρεπε, φυσικώ τω λόγω, να γεννήσουν ζηλοτυπίας βλαβεράς μεταξύ παιδιών, μάλιστα μικρών, όπως ήμεθα και εγώ και οι άλλοι δύο μου αδελφοί, καθ' ήν εποχήν συνέβαινον ταύτα.

Αλλ' ημείς εγνωρίζαμεν, ότι η ενδόμυχος της μητρός ημών στοργή διετέλει αδέκαστος και ίση προς όλα της τα τέκνα. Ήμεθα βέβαιοι, ότι αι εξαιρέσεις εκείναι δεν ήσαν παρά μόνον εξωτερικαί εκδηλώσεις φειστικωτέρας τινός ευνοίας προς το μόνον του οίκου μας κοράσιον. Και όχι μόνον ανειχόμεθα τας προς αυτήν περιποιησεις αγογγύστως, αλλά και συνετελούμεν προς αύξησιν αυτών, όσον ηδυνάμεθα.

Διότι η Αννιώ, εκτός ότι ήτον η μόνη μας αδελφή, ήτο κατά δυστυχίαν ανέκαθεν καχεκτική και φιλάσθενος. Ακόμη και αυτός ο υστερότοκος του οίκου, ο οποίος, ως «κοιλιάρφανος», εδικαιούτο να καρπούται πλέον παντός άλλου τας μητρικάς θωπείας, παρεχώρει τα δικαιώματά του εις την αδελφήν τόσω μάλλον ασμένως, καθόσον η Αννιώ ούτε φιλόπρωτος ούτε υπεροπτική εγίνετο διά τούτο.

Απ' εναντίας ήτο πολύ προσηνής προς ημάς και μας ηγάπα όλους μετά περιπαθείας. Και –πράγμα περίεργον– η προς ημάς τρυφερότης του κορασίου, αντί να ελαττούται προϊούσης της ασθενείας του, απεναντίας ηύξανεν.

Ενθυμούμαι τους μαύρους και μεγάλους αυτής οφθαλμούς, και τα καμαρωτά και σμιγμένα της οφρύδια, τα οποία εφαινόντο τόσω μάλλον μελανότερα, όσω ωχρότερον εγίνετο το πρόσωπόν της. Πρόσωπον εκ φύσεως ρεμβώδες και μελαγχολικόν, επί του

οποίου τότε μόνον επεχύνετο γλυκεία τις ιλαρότης, όταν μας έβλεπεν όλους συνηγμένους πλησίον της.

Συνήθως εφύλαττεν υπό το προσκεφάλαιόν της τους καρπούς, ους αι γειτόνισσαι τη έφερον ως αρρωστικόν, και τους εμοίραζεν εις ημάς, επανελθόντας εκ του σχολείου. Αλλά το έκαμνε πάντοτε κρυφά. Διότι η μήτηρ μας εθύμωνε, και δεν έστεργε να καταβροχθίζωμεν ημείς ό,τι επεθύμει να είχε γευθή καν η ασθενής της κόρη.

Εν τούτοις η ασθένεια της Αννιώς ολονέν εδεινούτο και ολονέν περισσότερον συνεκεντρύνοντο περι αυτήν της μητρός μας αι φροντίδες. [...]

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Διδώ Σωτηρίου, *Ματωμένα χώματα* (απόσπασμα)

Απ' τ' αδέρφια μου ξεχώριζα το Γιώργη· αυτός με καταλάβαινε πριν ανοίξω το στόμα μου και συμφωνούσε πάντα μαζί μου. Ήτανε κάπου δεκαοχτώ μήνες μικρότερός μου. Ευαίσθητο, ντελικάτο παιδί, με κάτι περίεργα μακρουλά, λεπτά δάχτυλα που τα καμαρώνανε τα κορίτσια, γιατί κανένας άλλος δεν τα είχε στο χωριό. (Ολουνών μας τα χέρια ήτανε σκληρά, πετρωμένα από τις βαριές δουλειές και μοιάζανε με ξύλινα). [...]

Τα τέσσερα μεγαλύτερα αδέρφια μου δουλεύανε πάντα περισσότερο απ' όσο αντέχανε· χαράμι ψωμί κανείς δεν έτρωγε. Η Σοφία μας σαν πρωτοπαιδί σήκωσε όλο το βάρος της φαμελιάς· στάθηκε δεύτερη μάνα μας, ώρες γερτή στη σκαφίδα, στο βελόνι, στη φουφού και στα χωράφια. Δεν ξέρω αν ποτέ βρήκε τον καιρό να δει σε καθρέφτη πόσο γλυκιά ήτανε – σαν Παναγιά Ελεούσα. Κείνοι που θα μπορούσανε να της το πούνε και να τη σφίξουνε στην αγκαλιά τους, δεν προκάνανε. Δυο άντρες την αγαπήσανε με πάθος και της επεράσανε αρραβώνα· κι οι δυο σκοτωθήκανε· ο ένας στον πόλεμο του 12 κι ο άλλος στον πόλεμο του 14.

Πολλά πικράθηκε τούτη η μεγάλη αδερφή· άτολμη και σεμνή πίστεψε πως τόσο ήτανε το δικό της μερτικό στη χαρά και άλλο δε σήκωσε μάτι να δει άντρα. Είχανε σκιαχτεί και τα παλικάρια του χωριού και δεν τηνε ζυγώνανε. Λέγανε: «Όποιος αγαπήσει τη Σοφία, πεθαίνει· το 'χει το ριζικό της». Έτσι στράγγισε και στέγνωσε και γέρασε η καρδιά της πρόωρα. Τίποτα δε ζητούσε· έδινε ό,τι μπορούσε. Τ' αγόρια μετά τη Σοφία, ο Κώστας, ο Πανάγος κι ο Μιχάλης βαδίζανε στ' αχνάρια του πατέρα. Τα γράμματα δεν τα παίρνανε, όμως κουμαντάρανε τη γη. Είχανε δύναμη και αντοχή βουβαλιού και προκοπή περίσσια. Τούτοι βγάλανε ασπροπρόσωπο τον πατέρα. Σαν ξεπετάχτηκαν και πέσανε με τα μούτρα στη δούλεψη της γης και πιάσαμε και κανένα δυο καλές σοδειές σταφίδα, στα σύκα και στα καπνά και βγάλαμε το χρέος απ' το ένα χτήμα και ξεχρεώσαμε και δεύτερο και τρίτο, ο γερο-Δημητρός ο Αξιώτης, έβαλε στραβά τη φέσα του· γέλασε το αχείλι του, μέρεψε, έβγαινε στρωτή κουβέντα απ' το στόμα του, κι ας ήτανε πάντα συφός, σφιχτός και κακότροπος. Για να καταλάβετε πώς τα βόλεψε ένας γεροχωριάτης, με παστρικά χέρια, να φτιάξει από το τίποτα μια καλή σερμαγιά, πρέπει να σας ιστορήσω τι σόι ήτανε ο τόπος μας και ποια η ζωή μας στην Τουρκία πριν ξεσπάσουν οι Βαλκανικοί πόλεμοι το 14.

Διδώ Σωτηρίου, *Ματωμένα Χώματα*, Αθήνα, Κέδρος, 1983, σσ. 16 -18.

Ερώτηση:

B1. α) Αφού προσδιορίσετε τον τύπο του αφηγητή και το είδος της εστίασης στα δύο κείμενα, να συγκρίνετε τις συνθήκες ζωής της Αννιώσ και της Σοφίας, που παρουσιάζονται με τη χρήση των δύο πιο πάνω αφηγηματικών τεχνικών. Αναφερθείτε σε **τρία (3)** σημεία των συνθηκών αυτών και τεκμηριώστε με αναφορές στα δύο κείμενα. **(μον. 25)**

B1. β) Να εντοπίσετε **δύο (2)** κοινούς αφηγηματικούς τρόπους με τους οποίους παρουσιάζονται οι μορφές της Αννιώσ και της Σοφίας. Στη συνέχεια, να παρουσιάσετε **τρία (3)** γνωρίσματα κάθε μιας από αυτές τις δύο μορφές. Τεκμηριώστε. **(μον. 25)**

ΤΕΛΟΣ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΟΥ ΔΟΚΙΜΙΟΥ

ΣΑΣ ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ